

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

5 Vtrum delectationes corporales, & sensibiles sint maiores
delectationibus spiritualibus, & intelligibilibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

<sup>c. 4. post me
d. 10. s. 5.</sup> **4.** de ciuitate Dei, * quod cupiditas & letitia nihil est aliud, quam voluntas in corum consecutione que volamus.

A D P R I M U M ergo dicendum, quod in illa diffinitione Philosophi, sensibile ponitur communiter per quacunque apprehensionem. Dicit enim Philosophus in 10. Ethic. * quod secundum omnem sensum est delectatio: similiter autem & secundum intellectum, & speculationem: uel potest dici, quod ipsa diffinit delectationem appetitus sensitui.

A D S E C U N D U M dicendum est, quod delectatio habet rationem passionis proprie loquendo, in quantum est cum aliqua transmutatione corporali: & sic non est in appetitu intellectu, sed secundum simplicem mortu. sic enim etiam est in Deo & in angelis: unde dicit Philosophus in 7. Ethicorum, quod Deus una simplici operatio gaudet. Et Dio. dicit in fin. cele. Hierar. quod angelii non sunt suscepitibiles nostrae passibilis delectationis, sed congaudent Deo secundum incorruptionis latitudinem.

A D T E R T I U M dicendum, quod in nobis non solum est delectatio, in qua communicamus cum brutis: sed etiam in qua communicamus cum angelis. unde ibidem Dio. dicit. * quod sancti homines multotiens fiunt in participatione delectationum angelicarum: & ita in nobis est delectatio, non solum in appetitu sensitivo, in quo communicamus cum brutis, sed etiam in appetitu intellectivo, in quo communicamus cum angelis.

ARTICVLVS V.

Vtrum delectationes corporales, & sensibles sint maiores delectationibus spiritualibus, & intelligibilius.

A D Q U A R U M sic procedit. Videtur, quod delectationes corporales, & sensibles sint maiores delectationibus spiritualibus intelligibilius. Omnes enim aliquam delectationem sequuntur, secundum Philosophum in decimo Ethicorum: sed plures sequuntur delectationes sensibiles, quam delectationes spirituales intelligibilius. Ex hoc accidens haberet annexum, ex quo non est tota simul. Delectatio igitur secundum le est tota simul, & absque tempore, ut in articulo secundo discussum est: per accidentem.

Fpus, & quibusdam insanias faciunt, ut dicitur in 7. Ethico. * ergo delectationes corporales sunt fortiores.

T3 Præt. Delectationes corporales oportet temperare, & refrenare propter earum uehementiam: sed delectationes spirituales non oportet refranare. ergo delectationes corporales sunt maiores.

SED CONTRA est, quod dicitur in Psal. 118. Quam dulcia fauibus meis eloquia tua super melori meo. Et Philosophus dicit in decimo Ethicor. * quod maxima delectatio est, quæ est secundum operationem sapientiae.

R E S P O N S U S. Dicendum, quod sicut iam dictum est, * Delectatio prouenit ex coniunctione convenientis, cum sentitur & cognoscitur. In operibus autem animæ, precipue sensitivæ & intellectuæ, est hoc considerandum, quod cum non transcant in materiam exteriorem, sunt actus, uel perfectiones a operantibus, scilicet intelligere, sentire, uelle, & huiusmodi: nam actiones, quæ transcant in exteriorem materiam, magis sunt actiones & perfectiones materiae transmutatae: Mortus enim est actus mobilis a mouente. Sic igitur prædictæ actiones animæ sensitivæ, & intellectuæ, & ipsæ sunt quoddam bonum operantis, & sunt etiam cognitæ per sensum, uel intellectum: unde etiam ex ipsis confurgit delectatio, & non solum ex eorum obiectis. Si igitur comparentur delectationes intelligibiles delectationibus sensibilius, secundum quod delectantur in ipsis actionibus (puta, in cognitione sensus, & in cognitione intellectus) non est dubium, quod multò sunt maiores delectationes intelligibiles, quam sensibiles. Multò enim magis delectatur homo de hoc, quod cognoscit aliquid intelligendo, quam de hoc, quod cognoscit aliquid sentiendo: quia intellectus cognitio & perfectior est, & etiam magis cognoscitur, quia intellectus magis reflectitur supra actum suum, quam sensus. Est etiam cognitio intellectuæ magis dilecta: nullus enim est qui non uellet magis carere visu corporali, quam visu intellectuali, eo modo quo bestiæ, vel stulti carent, sicut Augustinus dicit in libro de Curiate Dei. * Sed si comparentur delectationes intelligibiles spirituales delectationibus sensibilius corporibus, sic secundum se, & simpliciter loquendo delectationes spirituales sunt maiores: & hoc apparet secundum tria, quæ requiruntur ad delectationem, scilicet bonum coniunctum, & id cui coniungitur, & ipsa coniunctio. Nam ipsum bonum spirituale, & est maius, quam corporale bonum, & est magis delectum: cuius signum est, quod homines etiam a maximis corporalibus uoluptatibus abstinent, ut non perdant honorem, qui est bonum intelligibile: similiter etiæ ipsa pars intellectuæ est multò nobilior, & magis cognoscitua, quam pars sensitiva. Coniunctio etiam utriusque est magis intima, & magis perfecta, & magis firma. Intimior quidem est, quia sensus sicut circa exteriora accidentia rei: intellectus vero penetrat usque ad rei essentiam. Obiectum enim intellectus est quod quid est: perfectior autem est, quia coniunctioni sensitibilis ad sensum adiungitur motus, qui est actus imperfectus: unde, & delectationes sensibiles non sunt tote simul, sed in eis aliquid pertransit, & aliquid expectatur consummandum, vt patet in delectatione ciborum & venerorum: sed intelligibilia sunt absque motu, vnde delectationes tales sunt tote simul. Est etiam firmior, quia delectabilia corporalia sunt corruptibilia, & cito deficiunt: bona vero spiritualia sunt

<sup>c. 7. & 8. to.
mo. 5.</sup>
ar. 1.

D. 11. 25.

<sup>li. 14. de tri.
cap. 14. p. 2.
mediu. 10. 5.</sup>

I

T2 Præt. Magnitudo causæ ex effectu cognoscitur: sed delectationes corporales habent fortiores effectus. transmutant enim cor-

*Super quæst. trigesimæ
præmice Articulū
quintū.*

<sup>Inf. 9. 38. 2.
4. cor. 4. 4.
diu. 49. q. 1.
art. 5. q. 1.
1. Eth. 1. 13.
c. 1. Et 12.
Met. 1. 6.</sup> **1** N articulo quinto nota illa terba, Vnde & delectatio: nes sensibiles non sunt tota simul. Ex hoc enim patet, quod cum de ratione delectationis dicitur, quod tota simul, intel-

QVAEST. XXXI.

q.37. ar. 4.

sunt incorruptibilia: sed quò ad nos, delectationes corporales sunt magis uehemētes pp tria. Primo, qā sensibilia sunt magis nota quò ad nos, quām intellīgibilia. Secundo ēt, quia delectationes sensibiles, cū sunt passiones sensitiui appetitus, sunt cū aliqua trāsmutatione corporali: quod non cōtingit in delectationibus spirititalibus, nisi per quandam redundantiam a superiori appetitu in inferiorem. Tertio, quia delectationes corporales appetuntur ut medicinæ quædam contra corporales defectus, uel molestias, ex quibus tristitia quædam consequuntur: unde delectationes corporales, tristitia h̄mōi superuenientes, magis sentiuntur, & per consequens, magis acceptantur, quām delectationes spirituales, quā non habent tristitias contrarias, ut infra dicetur.

A D R I M U M ergo dicendum, qā ideo plures sequuntur delectationes corporales: quia bona sensibilia sunt magis, & plurib. nota: & ēt quia homines indigent delectationibus, ut medicinis contra multiplices dolores, & tristitiae. Et cum plures hominū non possint attingere ad delectationes spirituales, qā sunt proprie uirtuorum, consequens est, quod declinent ad corporales.

A D S E C V N D U M Dicendum, quod transmutation corporis magis cōtingit ex delectationib. corporalib. inquantū sunt passiones appetit⁹ seculisti.

A D T E R T I U M Dicendū, qā delectationes corporales sunt secundum partem sensitiuam, quā regulatur rōne, & ideo indigent temperari & refragari per rationem: sed delectationes spirituales sunt secundum mentem, quā est ipsa regula: unde sunt secundum seipſas sobria & moderate.

G Super quest. trigesi
maprime articulū
sextum.

IN ar.6. aduerte, qā cum dī, qā delectationes tactūs sunt ad quas ordinantur concupiscentiæ naturales, pōt̄ tripliciter intelli-
gi. Primo cum praci-
fione, ut ad solas de-
lectationes sensuum in
quantum uiles, quā
appellantur in litera
delectationes tactūs,
ordinantur concupi-
scentiæ naturales: &
hūc sensū insinuat di-
stinctio harum de-
lectationum contra de-
lectationes sensuum,
inquantū faciunt
cognoscere, cum illa
sint naturales, iste nō:
& iō ille potiores.
Sed contra hūc sensū
occurrit authoritas Arist. in 1. Rhetorica c.13. ponēs co-
cupiscentias & de-
lectationes naturales,
que cuncte sunt, non p-
er summum aliquid: &
subdit, qā tales sunt
quæ cuncte dicunt esse
natura, & subiungit
de sensib. omnib. Et
confirmatur rōne, qā
pulchra delectant ui-
sum, & similiiter suau-
es cantus auditū, &
ēt soni abſq; omni u-
tilitate, & abſq; existi-

ARTICVLVS VI.

Vtrum delectationes tactūs sint maiores delectationibus, quā sunt secundum alios sensū.

A D S E X T U M sic proceditur. **V**ī, qā delectationes, quā sunt secundum tactūm, nō sint maiores delectationibus, quā sunt secundum alios sensū. Illa enim delectatio uidetur esse maxima, qua exclusa, gaudium omne cestat: sed talis est delectatio quā est secundum uisum. Dicitur enim Tobie quinto. Quale gaudium erit mihi, qui in tenebris ſedeo, & lumē celi non uideo? ergo delectatio, quā est per uisum, est maxima inter sensibiles delectationes.

T2 Præt. Vnicuique fit delectabilis illud, quod amat, ut Philosophus dicit in 1. Rhetor. * sed inter alios sensū maxime diliguntur uisus: ergo delectatio, quā est secundum uisum, est maxima.

T; Præt. Principiū amicitiæ de-

lelectabilis, maxime est uisus: sed ca-

talis amicitiæ est delectatio. ergo

secundum uisum uidetur esse ma-

xime delectatio.

S E D C O N T R A est, qā Philo-

sophus dicit in 3. Eth. * qā maxime

delectationes sunt fīm tactūm.

R E S P O N. Dicendum, quod sū

ARTIC. VI.

ent iam dictum est, * Vnūquodque, inquantum amat, efficitur delectabile: sensus autem, ut dicitur in 1. Met. * pp duo diliguntur, scilicet pp cognitionem, & pp utilitatem, unde & utroque mō contingit esse delectationem fīm sensum. Sed quia apprehendere ipsā cognitionem tanquam bonum quoddā, proprium est hominis: iō primæ delectationes sensuum, quā sunt secundum cognitionē, sunt propria hominum: delectationes autem sensuum, inquantū diliguntur propter utilitatem, sunt communis omnibus animalib.

Sigilum loquamur de delectatione sensus, quā est ratione cognitionis, manifestum est, quod secundum uisum est maior delectatio,

quā secundum aliquē alium sensum. Si autem loquamur de delectatione sensus, quā est rōne utilitatis, sic maxima delectatio est secundum tactūm. Vtilitas n. sensibilium attenditur secundum or-

dinem ad conseruationem naturae animalis, ad hanc autem utilitatem propinquios se habent sensibilia tactūs. Est enim tactus cognoscitius eorum, ex quib. con-

sistit animal. s. calidi, & frigidii, & humidi, & secii, & h̄mōi. unde secundum hoc delectationes, quā sunt secundum tactūm, sunt maiores,

quasi fini propinquiores: & propter hoc etiam animalia alia, quā nō habent delectationē secundū sensum, nō rōne utilitatis, nō delectantur secundū alios sensū, ni-

si in ordine ad sensibilia tactūs.

Neque enim odoribus leporum canes gaudent: sed cibatione: neque leo uoce bonis, sed comestione,

ut dicitur in tertio Ethicorum. * Cum igitur delectatio tactūs sit maxima ratione utilitatis, delectatio autem uisus ratione cognitionis, si quis ultramque comparare uelit, inueniet simpliciter delectationem tactūs esse maiorem delectatione uisus, secundum quod consistit infra limites sensibilis delectationis, quia manifestum est quod id, quod est naturale in unoquoque est potentissimum. Huiusmodi autem delectationes tactūs sunt, ad quas ordinantur concupiscentiæ naturales, sicut cibi, & uenera, & huiusmodi. Sed si consideremus delectationes uisus secundum quod uisus deseruit intellectui, sic delectationes uisus erunt potiores ea ratione, quā & intelligibiles delectationes sunt potiores sensibilibus.

A D P R I M U M ergo dicendum, quod gaudium: sicut supra dictum est, * significat animalem delectationem, & hāc maxime pertinet ad uisum, sed delectatio naturalis magis pertinet ad tactūm.

A D S E C V N D U M Dicendum, quod uisus maxime diligitur propter cognitionem, eo quod multas rerum differentias nobis ostendit, ut ibidem dicitur. *

A D T E R T I U M Dicendum, quod alio mō delecta-

est cā amoris carnalis, & aliomō uisio: nā delecto &

Super

ex eo.

5. hētu

Lit.

a prim.

2. prim.

2. prim.